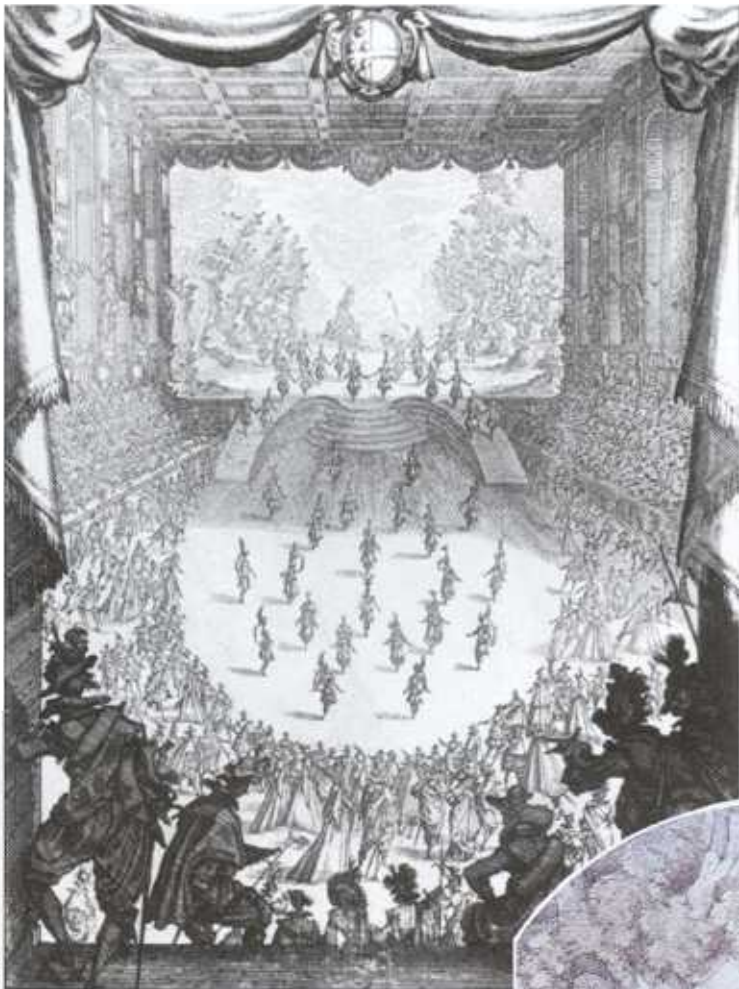

Baletul

Pe când își desfășurau prinții cu spectacole, maștri de dans ai Renașterii puneau, fără să știe, bazele unei noi arte, ce avea să încânte milioane de oameni în secolele următoare.

Baletul s-a născut în Italia, unde aristocrații din secolul al XV-lea angajau dansatori profesioniști pentru a încânta oaspeții lor celebri cu spectacole fastuoase. Cu aceste ocazii, curtenii – atât femeii cât și bărbații – prezentau drame vorbite și dansuri italienești maiestuoase (ballo în lb. italiană). Aceste spectacole splendide au apărut și la curtea regală franceză, după ce italianca Caterina de Medici s-a căsătorit cu regele Franței, aducând cu ea obiceiul organizării spectacolelor de balet.

Tocmai când baletul de la curte a început să piardă din popularitate, a ajuns pe tron Ludovic al XIV-lea. Noul rege nu numai că a păstrat și a dezvoltat tradiția spectacolelor de balet, dar a și luat parte la acestea, pînă ce s-a îngrășat și n-a mai putut să danseze. Pînă și denumirea de "Regele Soare" a primit-o în urma unui rol

☉ Dansatoarele franceze din secolul XVIII purtau costume splendide dar incomode, și nu e de mirare că dansatoarele nu puteau concura cu dansatorii în tehnică și agilitate.

☉ Gravură din 1616, Florența. Baletul de curte era punctul culminant al festivității organizate în onoarea Ducelui de Toscana. Dansatoarele se apropiau cu pași bine exersați și maiestuoși de sărbătorit. Și publicul dansează.

☉ Premiera vestitului *Grand pas de quatre* (cvartet) în Londra (1845). A fost jucat de cele patru balerine romantice: Marie Taglioni, Carlotta Grisi, Fanny Cerrito și Lucille Grahn.

interpretat în piesa "Baletul Noapții", unde a apărut în costum de Soare, purtând pe cap o coroană solară de aur.

Opera Pariziană

În timpul domniei lui Ludovic al XIV-lea, spectacolele de balet au devenit mai frecvente, iar nivelul și calitatea lor erau fără precedent. Pe lângă dansatorii amatori au apărut și cei profesioniști. Pentru perfecționarea acestei arte, regele Ludovic a fondat în 1661 Academia Regală de Dans. Peste zece ani a luat naștere și Academia Regală de Muzică. După ce aceste instituții s-au unit, formând Academia Regală de Muzică și Dans, aceasta a reprezentat predecesora operei pariziene.

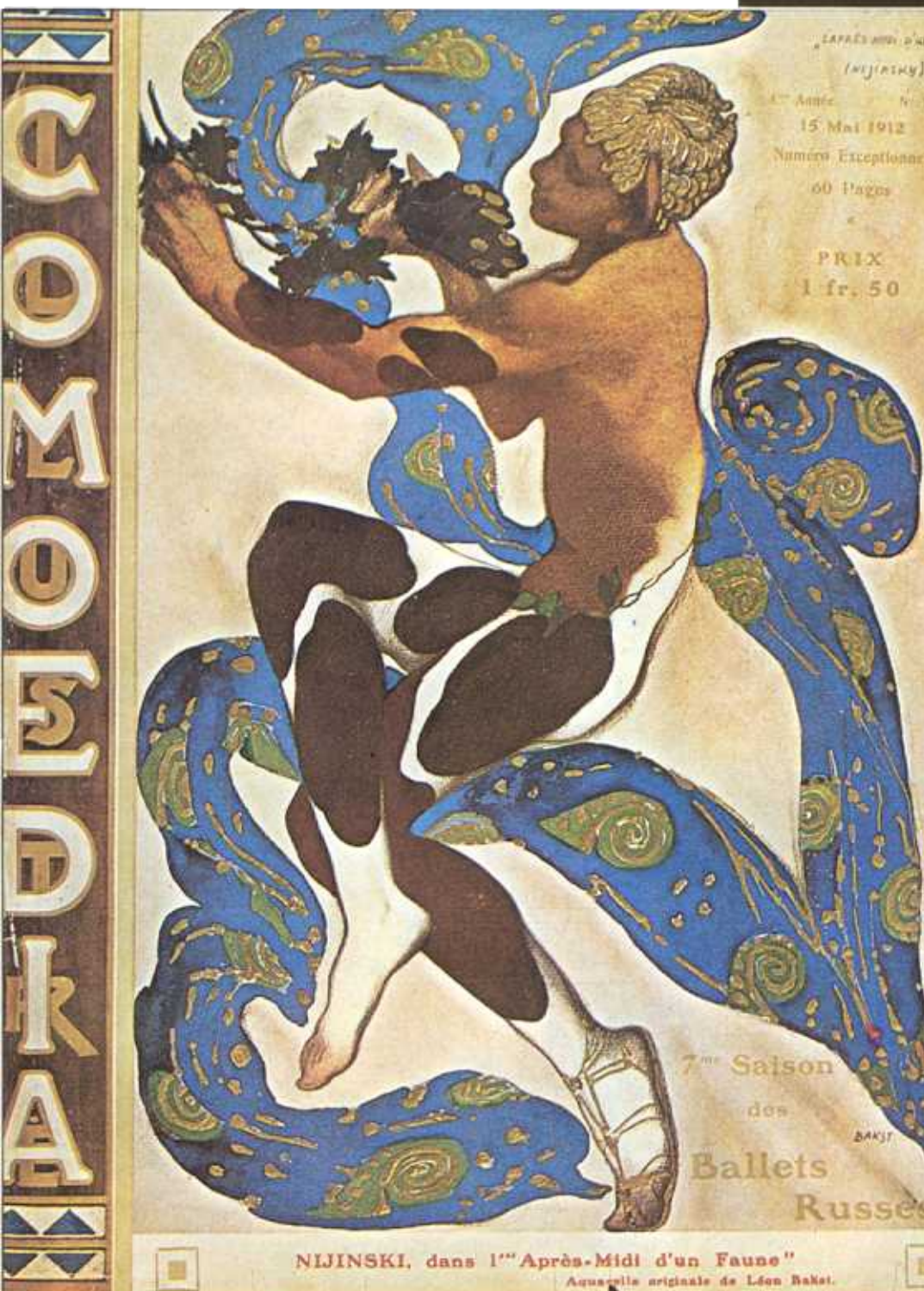
În 1681 pe scena operei pariziene au apărut dansatoarele profesioniste. Cu 32 de ani mai

▶ **Rudolf Nureiev a fugit în vest pe când era dansatorul baletului Kirov.**

▶ **Costumul dansatorului rus Nijinski pentru jocul *L'Après midi d'un Faune* a fost creat de Leon Bakst. La premiera din 1912 nu numai dansul, dar și costumul a creat o impresie puternică.**

Antony Craxton

fîrziu, în cadrul operei pariziene s-a deschis o școală de balet pentru a avea la dispoziție suficiente dansatoare la spectacolele operei. Primele vedete ale acestei școli - școală ce există și în zilele noastre - au fost dansatoarele Marie-Anne de Camargo, Marie Salle și dansatorul Louis Duprè. Camargo și-a scurtat lungimea fustei, astfel spectatorii au putut admira jocul de picioare deosebit de rapid și gingaș.

Descătușarea dansatoarelor

Acești dansatori își începeau cariera foarte devreme și se retrăgeau mult mai fîrziu decît urmașii lor de azi. Este adevărat că din punct de vedere fizic, dansul nu era atît de epuizant cum este acum. Dansatorii își ascundeau trăsăturile îmbătrînite în spatele măștilor.

Stilurile de dans au rămas mult timp aproape neschimbate, pînă la punerea în practică a ideilor noi ale coreografului și dansatorului francez Jean-Georges Noverre. El a dorit ca, pentru o mișcare mai liberă, dansatorii să dea jos costumele incomode și măștile, interpretînd personaje credibile.

Jean Dauberval a utilizat în 1789 multe dintre sugestiile lui Noverre în realizarea spectacolului de balet *Le Fille Mal Gardée*. Nu apar în piesă personaje supranaturale, zei, zeițe sau fațele lor; s-a renunțat la măști și costume incomode. Pînă și povestea este foarte simplă: Lise, țărancă fînără îl iubește pe tînărul flăcău Colas, care este tot țaran, însă mama ei vrea să o mărite cu bogatul dar bleagul fiu al moșierului. Lise și Colas reușesc prin viclenie să obțină binecuvîntarea

Bulloz

mamei pentru logodna lor. Această poveste simplă a fost totuși savurată datorită modului liber și natural de prezentare. O versiune modernizată a piesei a fost realizată de Sir Frederick Ashton în 1960, și a devenit unul din succesele răsunătoare ale baletului Regal Britanic.

Baletul romantic

La începutul secolului XIX, romantismul și-a făcut simțit efectul asupra tuturor artelor, printre care și asupra baletului. A apărut interesul pentru folclor și lumea basmelor medievale. Spectacolele de balet Silfida și Giselle sunt create în stil romantic. În această perioadă s-a format tehnica de spîț care conferă dansului un aspect diafan, însă în acele vremuri nu existau încă pantofi speciali cu vîrfurile întărite, cum au balerinele azi, astfel balerinele puteau să stea și să danseze puțin în vîrfurile picioarelor.

Dansul în vîrfurile picioarelor a fost transformat din postură de virtuozitate în mod de exprimare maiestuoasă de către italianca Marie Taglioni. În coregrafia tatălui său, a jucat în baletul Silfida, a cărui premieră a fost în opera pariziană în 1832. Acțiunea se petrece în Scoția. Flăcăul de la țară se îndrăgostește de o zîină, care e văzută numai de el și spectatori, Silfida. Povestea a avut un succes imens iar Taglioni a devenit cea mai strălucitoare vedetă a timpului ei.

Plecînd de la coregrafia lui Taglioni, piesa a fost reluată în 1836 de Auguste Bournonville în Copenhaga. Stilul suplu, diafan creat de Bournonville este marca Baletului Regal Danez pînă în zilele de azi.

O altă piesă romantică renumită este Giselle, care este povestea unei țărance care află că iubitul ei este de fapt un conte, deci nu se poate însura cu ea. Din această cauză fata înnebunește și moare în brațele mamei sale. Tovarășele fetei moarte, zînele, vor să-l danseze pe Albert pînă la moarte, dar Giselle îl salvează. Premiera a fost în 1841 în Opera Pariziană, avînd în rolul principal pe Carlotta Grisi.

Grisi și Taglioni au fost cele mai însemnate balerine romantice. În Silfida lui Bournonville

► **Costum de țaran creat de Natalia Gonciarova pentru piesa Cocosul de Aur. Spectacolul extraordinar a fost prezentat de trupa rusă a lui Ghiaghilev, în 1914. În baletul realizat pe baza operei lui Rimski - Korsakov, au apărut și cîntăreți.**

rolul principal a fost interpretat de Lucille Grahn, care a fost prima balerină americană romantică. Printre cele mai bune balerine se număra și Fanny Elssler. Favorita Londrei era Fanny Cerrito, care a participat în 1845 la un eveniment de dans deosebit: cele mai faimoase patru balerine al timpului au dansat împreună în

Grand pas de quatre. Baletul romantic a creat cultul balerinelor, partenerii lor rămânând în umbră.

Baletul clasic

Un dansator francez, Marius Petipa a fost dansatorul principal al baletului de la Sankt Petersburg. Deși a creat câteva piese de balet în Europa de Vest, succesul adevărat avea să vină mai târziu, în 1862. Atunci a prezentat în Sankt Petersburg piesa Fiica Faraonului, care a avut un succes atât de mare încît Petipa a fost numit principalul maestru de dans al grupului local, post pe care l-a ocupat timp de 40 de ani.

El a creat peste 50 de coregrafii întregi, printre care Raimonda, care a fost regizat parțial de Rudolf Nurejev în Londra. Tot de numele lui Petipa se leagă baletul La Bayadere, care conține pas-de-deux-ul virtuoz ce este numărul principal al galelor de balet.

Petipa a devenit renumit în urma următoarele trei spectacole de balet: Frumoasa Adormită (1890), Spărgătorul de nuci (1892), Lacul Lebedelor (1895). Toate cele trei au fost scrise pe muzica lui Ceikovski, și jucate în stilul clasic adus la perfecțiune de Petipa. Acestea au devenit spectacolele de balet cele mai populare din toate timpurile.

Baletul Rus

Când Petipa a îmbătrînit, dansatoarele lui au început să aibă rezerve față de regulile stricte impuse de stilul clasic. Își doreau teme mai

TERMENI SPECIFICI DIN BALET

Adagio: Partea introductivă, de obicei un pas-de-deux lent din patru părți.

Allegro: Partea a treia a unui exercițiu tradițional de balet care conține pași repezi, sărituri și piruete.

Attitude: Dansatorul ridică în spate, flexat, un picior.

Barre: Bara dintr-o sală de balet.

Battement: Acele exerciții pentru creșterea mobilității și a forței picioarelor în exersarea cărora dansatorul stînd pe un picior, își mișcă piciorul liber în extensie, apoi îl apropie din nou de piciorul stabil prin flexare.

Batterie: Elementul decorativ, de impresie, care necesită virtuozitate al săriturilor, dansatorul sărînd în aer ciocnește picioarele de mai multe ori.

Cabriolet: Săritură cu picioarele întinse, piciorul de dedesubt îl lovește pe cel de deasupra; acesta din cauza loviturii se ridică și mai sus.

Coupe jeté: Săritură executată în timpul unei piruete, pornind de pe un picior se ajunge pe celălalt. Balerina dansează în jurul întregii scene.

Entrechat: Săritura încrucișată, balerina sare

în sus cu picioarele întinse și încrucișează de mai multe ori labele picioarelor în aer.

Jeté: O săritură în care dansatorul sare de pe un picior și ajunge pe celălalt.

Pas de deux: Duet de dans.

Pique: Pas în față cu piciorul întins prin care balerina se ridică pe vîrfuri.

Pirouette: Piruetă, cu învîrtire rapidă pe un picior, pe semitalpă sau vîrf, în timpul căreia vîrfurile piciorului liber este sprijinit de genunchiul piciorului stabil.

Plié: Primul exercițiu executat la bară.

Dansatorul execută o genoflexiune lentă, ridicînd între timp călcîiele pînă ce ajunge la nivelul minim.

Pointe: Joc de vîrfuri, dans pe vîrfurile picioarelor.

Port de bras: Ținuta brațelor, conducerea brațelor în numeroase combinații; constă din legarea diferitelor poziții ale brațelor.

Rond de jambe: Mișcare circulară a picioarelor pe sol și în aer.

Tour en l'air: Săritură pe verticală, corpul între timp executînd o întoarcere în jurul axului.

Turn out: Răsucirea picioarelor din șold.

interesante și să răspundă noilor cerințe ale momentului: decoruri specifice artelor plastice moderne și muzică modernă.

Printre dansatorii rebeli ai baletului țarului a fost și Mihail Fokin, care a fost invitat de Ghiaghilev, să lucreze împreună cu el un an în Paris, la prezentarea baletului rus în fața publicului francez. Ghiaghilev a fost motorul unui grup de muzicanți, artiști plastici și alți creatori talentați. Acești artiști erau în căutarea unor noi metode de exprimare a ideilor proprii. Sesizând oportunitatea, Fokin a acceptat oferta lui Ghiaghilev.

Victoria lui Ghiaghilev

Sezonul parizian din 1909 a fost un succes imens. Unele producții ale baletului rus (Ballets Russes) au fost criticate vehement sau au stîrnit scandal, dar fără îndoială au avut un impact deosebit asupra baletului. Coreografiile lui Fokin, cum sunt *Suflul Trandafirului*, *Păsărea de Foc*, *Petrușca*, au devenit modele clasice pentru secolul douăzeci.

Anna Pavlova a era membră a grupului lui Ghiaghilev. Ea a devenit balerina cea mai populară a tuturor timpurilor, datorită rolului principal din *Moartea Lebedei*. Dansatorul cel mai popular al tuturor timpurilor este probabil Vaclav Nijinski, care a fost totodată și coregraf. Prima sa compoziție de balet a fost pe muzica lui Debussy, *L'Après midi d'un Faune*, în care el a jucat rolul faunului.

Ghiaghilev a comandat decoruri de la Picasso și de la Cocteau, și muzică de la Stravinsky, Debussy și Ravel. El a făcut din balet un adevărat ferment al diferitelor arte, contribuind astfel la realizarea unor înnoiri importante în acestea, cum ar fi muzica sau stilul clasic de dans.

Pe urmele lui Ghiaghilev

Ghiaghilev a murit în 1929, iar grupul său pînă la urmă s-a destrămat, dar un membru care a

Daryl Williams/The Dance Library

☉ **Frumoasa Adormită a lui Marius Petipa este la fel de populară azi, cum a fost în 1890, la premiera din Sankt Petersburg. Se dansează în stilul clasic dezvoltat de Petipa, pe muzica lui Ceiaikovsky. Frumoasa Adormită, Lacul Lebedelor și Spărgătorul de Nuci sunt poate cele mai frecvente în repertoriul trupelor de balet.**

învățat la Sankt Petersburg, George Balanchine, cu timpul s-a stabilit în New York și a înființat școala numită School of American Ballet care a devenit ulterior, în 1948, New York City Ballet. Balanchine a devenit un coregraf foarte prestigios al secolului douăzeci. Un alt elev al lui Ghiaghilev, Serge Lifar, a fost directorul Operei pariziene pînă în 1945. Sub conducerea sa, baletul francez a trăit nouă epocă de aur.

Influența lui Ghiaghilev se face simțită în Anglia pînă în ziua de azi. Balerinele britanice Marie Rambert, Alicia Markova și Ninette de Valois au pornit din grupul său. Markova împreună cu partenerul ei Anton Dolin, a înființat un grup londonez cu numele London Festival Ballet, care ulterior a devenit Ansamblul Național de Balet Englez. Legat de numele lui

Ninette de Valois putem aminti Baletul Vic-Welles și înființarea unei școli de balet. Printre elevele ei a fost și Peggy Hookham, care ulterior sub numele de Margot Fonteyn a devenit cea mai însemnată balerină a timpului ei. Grupul Vic-Welles a cîștigat renume mondial sub numele de Baletul Regal (Royal Ballet).

Deși indirect – tot activității lui Ghiaghilev i se datorează și opera uneia dintre cele mai mari personalități din lumea baletului. În 1917, un băiat a văzut o interpretare a Annei Pavlova în Ecuador, și a fost impresionat atît de mult încît a decis că și el va deveni dansator. S-a dus la Londra și a devenit elevul lui Léonide Masside, care la rîndul lui a fost și el un "pui" a lui Ghiaghilev. Ulterior a lucrat împreună cu Marie Rambert, care l-a încurajat în încercările sale coregrafice. Apoi și-a schimbat numele din William Mellandain în Frederick Ashton. A regizat multe spectacole de balet, printre care *Visul*, acesta făcînd din dansatorii operei regale, Anthony Dowell și Antoinette Sibley vedete strălucitoare.

Dintre școlile majore al baletului european poate numai Baletul Regal Danez din Copenhaga a rămas neinfluențat de Ghiaghilev și baletul rus. Pe repertoriul lor erau capodoperele lui Boumonville, în loc de noutățile lui Ghiaghilev.

"Înapoi în URSS"

Baletul țarului din Sankt Petersburg – denumit ulterior Kirov – și Bolșoi-ul din Moscova au supraviețuit revoluției și nu au pierdut nimic din strălucire în timpul comunismului. Grupa Bolșoi a apărut prima dată pe scena londoneză în 1956. Spectacolul *Romeo și Julieta* a fost un succes imens. Cu cinci ani mai tîrziu, baletul Kirov a făcut un turneu european și a fost primit cu entuziasm peste tot. Rusia a atras din nou atenția lumii baletului, deoarece un membru al grupului din Paris a refuzat să urce în avionul ce urma să-i ducă înapoi acasă. Acest dansator tînr era Rudolf Nureiev. Din Paris a plecat la Londra unde și-a cîștigat renume mondial ca partenerul lui Margot Fonteyn. Prin interpretările lui Nureiev și a lui Mihail Barisnikov - care a părăsit baletul Bolșoi într-un turneu american - balerini au cîpătat rang egal cu balerinele.

Daryl Williams/The Dance Library

☉ **În multe din orașele mari ale lumii funcționează trupe de balet sau dans modern.**

Asociațiile încurajează tinerii coregrafi spre originalitate. Operele realizate nu sunt întotdeauna pe placul tuturor dar experiența de cinci secole demonstrează că nimic nu poate sta în calea dezvoltării artelor.